

דבר תורה לפרשת השבוע
פרשת כי תשא – סוד הקטורת: הקדמת התרופה הפנימית לחטא העגל
הרב גור גלון
ישיבת הר ברכה

פרשת "כי תשא" ניצבת בלב התורה וחושפת את אחד החטאים החמורים ביותר בהיסטוריה של עם ישראל – חטא העגל. זהו חטא כה קשה, שבעקבותיו עלה רצון אלוקי כביכול להחליף את העם: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה רְאִיתִי אֶת הָעָם הַזֶּה וְהִנֵּה עִם קָשָׁה עֲרָף הוּא. וְעַתָּה הִנֵּיטָה לִי יוֹתֵר אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְדוֹל".

בתוך סערת הפרשה הזו, מוזכרת הקטורת פעמיים: תחילה בציווי על עשייתה ובאזהרה החמורה לא לייצר כמותה לשימוש אישי, ולאחר מכן כחלק ממעשיהם של בצלאל ואהליאב. ראוי לשים לב כי הקטורת, יחד עם שמן המשחה, היא מהדברים היחידים שאינם נחשבים ל"כלי" שנעשה על ידיהם. לכן, הזכרת הקטורת כאן אינה מקרית; היא המפתח להבנת הקשר הבלתי ניתן לניתוק שבין ישראל לאלוקיו, והיא משמשת כהקדמה והגנה רוחנית לפני חטא העגל.

הקדמת התרופה למכה: כוחו של הריח הפנימי

הופעת הקטורת בפרשה היא בבחינת "הקדמת תרופה למכה". עניינה הוא להופיע את הקשר הפנימי העמוק ביותר שבין ישראל לקב"ה. הקטורת מוקטרת במזבח הפנימי – מזבח הזהב – והיא יוצרת ריח, שני מאפיינים המורים על פנימיות ועומק. חז"ל מלמדים אותנו על מעלת הריח:

"איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו? הני אומר זה הריח" (ברכות מג, ב).

הקטורת פונה אל המקום העמוק ביותר, אל הנשמה שהיא תמיד "קודש קודשים", ומעוררת אותו. לכן מדגישים חכמים שהיא חביבה על הקב"ה מכל הקורבנות:

"על כל קרבנות קתיב 'ריח ניחוח', ועל הקטרת קתיב 'קדש קדשים' הוא... אמר הקדוש ברוך הוא: מקל הקרבנות שאתם מקריבים, אין חביב עלי כקטרת" (תנחומא, תצוה טו).

זאת משום שהרצון האלוקי אינו מתמצה בעשייה החיצונית, אלא בקשר הפנימי שבלב.

שורש הרצון: החיפוש אחר קרבת אלוקים

כוחה של הקטורת לעצור פורענות נמסר למשה רבנו במרום דווקא על ידי מלאך המוות:

"אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום... חזרו [המלאכים] ונתנו לו לכל אחד ואחד מתנה... ואף מלאך המות מסר לו דבר, שנאמר: 'ויתן את הקטרת ויכפר על העם', ואומר: 'ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה'. אי לאו דאמר ליה [אם לא שאמר לו המלאך] – מנא הוה ידע?" (שבת פט, א).

הסיבה ליכולת העצירה הזו היא שהקטורת מגלה שגם כשהאדם חוטא כלפי חוץ, בעומק רצונו הוא רוצה בטוב ומחובר לקב"ה. כך מגלה לנו ריה"ל בספר הכוזרי על חטא העגל:

"ולא היה הענין שהוא לצאת מעבודת האלהים אשר הוציאם ממצרים, אבל היה ממרה בקצת מצותיו... כי הם חפו למשה... והצרכו לדבר שביטוי אליו בעת עבודתם" (כוזרי א, צז).

הכוזרי מלמד ששורש הרצון היה קדוש – חיפוש אחר אמצעי מוחשי לדבקות, אך ה"לבוש" והביטוי המעשי היו חטא נורא. כוחה של הקטורת הוא בחזרה אל "שורש הרצון"; היא לא רק מוחקת את העבר, אלא חושפת את הנקודה הטובה שהייתה חבויה בתוך הטעות.

סוד החלבנה: אחדות מתוך עומק

מתוך כך אנו מבינים את כוחה של הקטורת לחבר גם את פושעי ישראל. החלבנה שריחה רע היא חלק הכרחי מהקטורת ובלעדיה היא פסולה. אמנם מעשיהם של הפושעים רעים, אך רצונם הפנימי טוב, ולעיתים גדלותו היא שמונעת ממנו להיכנס לכלים מתוקנים. כאשר הם מצטרפים אל הכלל, ניתן לפעול עם רצונם בצורה מתוקנת והם מוסיפים תוספת אדירה לעם ישראל.

כשמביטים לעומק, רואים שגם בחושך מסתתר אור גנוז, ושבחו של הקב"ה עולה מכולם:
"כָּשֶׁם שֶׁקְלוֹסוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָה לוֹ מִגֵּן עֵדֶן מִפִּי הַצְּדִיקִים, כִּי עוֹלָה מִגִּיהֶנֶם מִפִּי הַרְשָׁעִים".

ממילא מובנת האזרה החמורה לא להשתמש בקטורת לצרכים אישיים וחיצוניים: "וְהִקְטַרְתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּמִתְכַנְתֶּה לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם קִדָּשׁ תִּהְיֶה לָךְ לֵה', אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמוֹהָ לְהָרִים בָּהּ וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ". את הכוח הפנימי הטהור הזה יש לשמור אך ורק לקודש, ושימוש לא ראוי בו הוא סכנה עצומה, כפי שראינו אצל נדב ואביהוא ועדת קורח.

עת הזמיר הגיע: מתבשמים לקראת גאולה

העבודה שלנו היא לעורר את המקום הפנימי העליון שבתוכנו ולראות כל יהודי וכל תנועה מהעומק הזה. אנו יוצאים מחג הפורים, שעניינו גילוי הפנימיות המבושמת ("לבסומי"), ונמצאים בעת של גאולה שבה הרשעה מושמדת וקולות הנשמה נשמעים יותר ויותר. כפי שכתב הרב קוק:

"כְּשֵׁי שֶׁמִּלְחָמָה גְּדוּלָה בְּעוֹלָם מִתְעוֹרָר כַּח מְשִׁיחַ. עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ, זְמִיר עֲרִיצִים, הַרְשָׁעִים נִכְחָדִים מִן הָעוֹלָם וְהָעוֹלָם מִתְבַּשֵּׂם, וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ" (אורות המלחמה א, א).

עלינו להיות מאלה שיודעים להריח את הריח המופיע בעולם, לקלוט את זעקת הנשמה ברצונה הטוב ולהאזין לקולה הקורא לנו להתחבר אל הקודש.

זה הזמן לזכך את המבט, לראות בכל יהודי ובכל תנועה את השורש הפנימי העליון, ולהאזין לקול הנשמה הקורא לנו להתחבר אל הקודש.

נהיה מאלה שיודעים להריח את הריח המופיע בעולם, הנשמה זועקת זעקה אדירה ברצונה הטוב, אך צריך להיות אנשים שיודעים להריח, שיודעים לקלוט את קול הנשמה.

נהיה אנשים שלא מביטים רק בלבושים, אלא יודעים להקישב לניגון הפנימי של כל נשמה, כי שם שוכנת האמת שמעבר למילים.